

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Глушенюк Н.М., кандидат історичних наук, Національний транспортний університет, м. Київ, Україна, natalia1978@i.ua, orcid.org/0000-0001-6840-3795

Гержод Г.І., кандидат історичних наук, Національний транспортний університет, м. Київ, Україна, gergaliv@ukr.net, orcid.org/0009-0008-7984-8288

CURRENT PROBLEMS OF HUMANITARIZATION OF HIGHER VOCATIONAL EDUCATION

Glushenok N.M., Candidate of Historical Sciences, National Transport University, Kyiv, Ukraine, natalia1978@i.ua, orcid.org/0000-0001-6840-3795

Gerzhod G.I., Candidate of Historical Sciences, National Transport University, Kyiv, Ukraine, gergaliv@ukr.net, orcid.org/0009-0008-7984-8288

Гуманітаризація освіти є одним з найважливіших принципів, що відображає сучасні суспільні тенденції розвитку вищої освіти. Її метою є формування фахівця, який вміє працювати в колективі та реалізовувати свої творчі здібності, знає історію та традиції свого народу. Адже, окрім професійних знань і навичок, сучасний фахівець має бути носієм високої загальної культури, яку формують гуманітарні та суспільні дисципліни. Гуманітарні знання допомагають фахівцю стати не тільки виконавцем, але й професійним творцем. У зв'язку з цим актуальною проблемою вищої технічної освіти, поряд з якісною спеціалізованою професійною підготовкою, є надання студентам гуманітарної підготовки, гуманітаризація та гуманізація вищої освіти.

Варто зазначити, що в європейських країнах процес реформування вищої освіти здійснюється давно і системно. Кінець ХХ – початок ХХІ століття стали періодом глибоких трансформацій у суспільно-політичному житті європейських країн та реального зближення європейських систем вищої освіти. Як наслідок, система професійної освіти європейських країн продемонструвала адаптивність і стійкість до суспільних змін. З огляду на це, сучасна концепція вищої освіти в Україні має створюватися з урахуванням історичних уроків розвитку національної освіти та зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців, на основі результатів творчих пошуків педагогічних колективів і окремих вчених України.

Проблеми гуманізації та гуманітаризації освіти мають велике наукове і практичне значення, викликають жвавий інтерес науковців і є предметом широкого обговорення в науковій літературі.

Загальні проблеми гуманізації і гуманітаризації освіти розглядають у своїх роботах М. Дмитриченко, Б. Хорошун [1], О. Шевченко [2], В. Половець [3], О. Сук [4], Г. Онкович [5], Ю. Зінковський [6], С. Сисоєва [7], В. Сиволога [8], О. Олійник [9].

Зарубіжний досвід гуманізації вищої освіти в найзагальніших рисах розкрито в дослідженнях А. Ржевської [10], В. Кундрика [11]. Найпопулярнішою країною для дослідження вищої освіти серед українських науковців залишаються США. Педагогічний досвід Великої Британії, Франції, Польщі, Угорщини, Німеччини також часто висвітлюється в сучасній вітчизняній історіографії.

Тобто, в останні десятиліття питанням гуманітаризації вищої освіти приділяється значна увага з метою пошуку цілісної теорії формування фахівця-професіонала. Однак, незважаючи на велику різноманітність поставлених наукових проблем і глибину їх вивчення, окремі їх аспекти залишаються невирішеними в сучасній вітчизняній науці. Так, бракує комплексних досліджень, які б характеризували процес гуманітаризації професійної освіти у вищих навчальних закладах країн Західної Європи та США з точки зору його теоретичної і практичної цінності та доцільності використання окремих ідей і практичних здобутків.

Метою нашого дослідження є висвітлення особливостей гуманітарної підготовки майбутніх фахівців у вищій технічній освіті та дослідження моделей гуманітарно орієнтованої підготовки з урахуванням зарубіжного досвіду.

Основна частина

Безперечно, сучасною стратегією у сфері освіти є досягнення якості, що відповідає вимогам ХХІ століття. Новітні тенденції побудови освітніх моделей передбачають трансформацію змісту

освіти таким чином, щоб він відповідав потребам і запитам тих, хто навчається. Такий підхід до розробки моделей сприяє швидкому подоланню соціальних протиріч.

Саме тому важливою є гуманітаризація освіти. Основна суть гуманітаризації полягає в забезпеченні всебічного загальнокультурного розвитку, формуванні гармонійної, цілісної особистості, що розглядається як важлива передумова і суттєвий чинник її професійного становлення та самореалізації.

Одним з основних шляхів переходу на нову парадигму освіти, на думку С. Сисоевої, є вироблення стратегії розвитку гуманітарної освіти в технічних та інших вищих навчальних закладах освіти, перспектив відродження й розвитку національної вищої школи, нових педагогічних технологій та інших змін [7].

Варто зауважити, що гуманітаризація передбачає, перш за все, залучення молоді до гуманітарної культури людства. Іншими словами, гуманітаризація зазвичай розглядається як додатковий і необхідний компонент професійної освіти. Гуманітаризація освіти переслідує дві основні і взаємопов'язані цілі: по-перше, вона спрямована на подолання «одновимірності» молодого фахівця, яка задається професійною підготовкою; по-друге, вона спрямована на закладення в молодого фахівця основ гуманістичного світогляду. Іншими словами, гуманітаризація розглядається як спосіб залучення молоді до духовних цінностей цивілізованого світу, як її самовдосконалення в широкому розумінні цього слова, що аж ніяк не обмежується вузькопрофесійною підготовкою [8, с. 282].

Слід пам'ятати, що професія допомагає людині функціонально інтегруватися в суспільство, в розгалужену систему соціальної діяльності завдяки своїм навичкам і вмінням. Однак, окрім цієї функціональної адаптації до суспільства через професію, людині також необхідно інтегруватися в культуру, засвоїти її смисли і цінності. Це завоювання, а точніше, привласнення смислів і цінностей гуманістичної культури формує духовність особистості, її світогляд, розуміння свого місця і ролі в суспільстві [8, с. 282].

Також необхідно зупинитись на тому аспекті, що гуманітаризація освіти тісно пов'язана з гуманізацією. Гуманізація вищої освіти – це світогляд і діяльнісний підхід до освіти, який не тільки визнає, а й утверджує цінність студента як особистості, його право на якісну освіту, свободу вибору, розвиток і прояв своїх здібностей.

У вузькому розумінні гуманізація розглядається як прояв нового педагогічного мислення, пов'язаного з поверненням гуманістичного змісту системі освіти (орієнтації на розвиток особистості) і боротьбі з перетворенням її в утилітарне навчання конкретному аспекту професійних знань і умінь. У широкому – це складне системне (інтегративне) утворення, основним завданням якого є створення усіх умов для розкриття здібностей особистості, задоволення потреб особистості в інтелектуальному, духовному, моральному, етичному та фізичному розвитку. [12, с. 6].

У цьому визначенні гуманітаризація освіти є однією з основних частин і засобів гуманізації освіти. Необхідність гуманітаризації сучасної освіти зумовлена змінами в суспільстві, політичній та економічній сферах в Україні. Освіта має забезпечити руйнування старих стереотипів мислення, має перейти від ідеологічного примусу і загальної посередності, нівелювання особистості кожної людини, до проголошення її найважливішою цінністю держави, до підкреслення примату духовних загальнолюдських цінностей.

Ідея гуманізації не є принципово новою, вона активно застосовується в освітніх системах розвинених країн. Європейські університети зможуть йти в ногу з міжнародним розвитком лише за умови підтримки загальної освіти, тобто гуманітарних і соціальних наук, та розвитку міждисциплінарних навичок, умінь і компетенцій [10, с. 22]. Залежно від реального стану, особливостей освітніх і соціальних процесів у тій чи іншій країні пріоритети надаються тим чи іншим аспектам гуманітаризації..

Загалом усі відомі існуючі освітні технології можна поділити на енциклопедичні, прагматичні та фундаментальні. Енциклопедична освіта передбачає всебічне накопичення людиною знань, що просто неможливо за сучасного обсягу цих знань [4, с. 21]. Адже в наш час неможливо озброїти людину знаннями на все життя; обсяг інформації зростає швидше, ніж здатність її засвоєння.

Прагматичний метод широко поширений в університетах США та деяких країнах Західної Європи. Відповідно до нього ефективно оволодіння досягається лише тими знаннями, які необхідні самому профільному фахівцеві. Наприклад, у США вищі навчальні заклади при викладанні окремих предметів керуються попиту на ринку, який формують роботодавці. Вони готують висококваліфікованих робітників, які після закінчення вищої початкової школи можуть одразу приступити до роботи [11, с. 216].

Такі спеціалісти можуть працювати досить ефективно, але дуже короткий час: «для них дуже швидко настає момент, коли потрібно щось змінити або розширити сферу своєї роботи, що вимагає додаткових знань, насамперед фундаментальних, але вони їх не мають... головне, що до цього немає звички і внутрішньої потреби» [4, с. 19].

Дефіцит гуманістичного виховання і тісно пов'язаної з ним гуманітарної освіти в університетах все більше відчувається через орієнтацію студентів на підготовку до вузькоспеціальної діяльності.

Тому американські освітні експерти обґрунтували висновки про те, що інженерна освіта має забезпечувати широку, а не вузькоспеціалізовану підготовку, бути проблемною, а не дисциплінарно орієнтованою. Тобто йдеться про підготовку всебічно розвинутих спеціалістів, здатних самотверджуватися та розкриватися, приймати рішення в складних умовах, готових до постійного підвищення кваліфікації, а також до поєднання особистих інтересів із суспільними [3, с. 108-113].

Реформи американської системи освіти знайшли відображення в перегляді структури, змісту, методів і форм гуманізації та гуманітаризації вищої освіти США. Серед концепцій гуманізації та гуманітаризації освіти найбільшою популярністю користувалася концепція фахівця в галузі гуманітарної освіти Б. Кіні. Так, в американській науці існують різноманітні гуманістичні напрями, що розглядають своїм предметом особистість, яка спочатку прагне до самоактуалізації та саморозвитку [5, с. 77].

У європейських країнах (Франція, Німеччина, Велика Британія), як видно з порівняльних педагогічних даних, забезпечення професійної мобільності шляхом фундаменталізації та гуманітаризації освіти є одним із пріоритетних напрямків удосконалення освітніх технологій. А гуманітарна підготовка фахівця будь-якого профілю є більш важливою частиною загальної політики вищої освіти.

Підвищення професійного рівня неможливе без нових підходів до організації самостійної роботи студентів та індивідуально-консультативної роботи викладачів зі студентами. Наприклад, у Великій Британії, де кожен університет має власну систему підготовки, 60% навчального часу витрачається на самостійне вивчення рекомендованої літератури та навчально-методичних матеріалів, 10% – на навчальні теле- та радіопрограми, 15% – на роботу з викладачем і 15% – на практичні роботи та письмові контрольні роботи. Самостійне вивчення літератури передбачає процес ознайомлення з матеріалом, його розуміння і остаточне обговорення з групою та викладачем під час практичних занять. Що стосується індивідуальних занять та письмових іспитів, очікується, що кожен студент самостійно досліджуватиме певну тему, оцінюватиме її та пояснюватиме.

Натомість в Україні виникає нове осмислення ролі та місця гуманітарної сфери в розвитку суспільства. Таким чином, у сучасній українській системі освіти гуманітаризація має передбачати переорієнтацію пріоритетів у визначенні виховних ідеалів – спрямування освітнього процесу насамперед на формування духовного світу особистості, утвердження духовних цінностей як першоджерела у визначенні мети та змісту освіти, гуманізацію знань, формування гармонійної, цілісної картини світу з повним відтворенням світу культури та світу людини [2, с. 70-71]. Розглядаючи профільні програми підготовки з точки зору реформування системи вищої освіти в Україні, слід уточнити деякі основні поняття. Гуманітаризація освіти у вищій школі не може обмежуватися доповненням навчального плану новими предметами. Зрештою, різниця між гуманітарними та природничими науками відносна. Великий гуманістичний потенціал мають математика і природничі науки. Тому будь-який конфлікт між роллю гуманітарних, суспільних та природничих наук у формуванні духовності та розкритті творчого потенціалу особистості неприйнятний. Гуманітаризація змісту природничо-технічної освіти полягає насамперед у наданні особистісно значущих знань, що містяться в цьому змісті, на основі виявлення їх індивідуальних і опосередкованих зв'язків з людиною і суспільством, усвідомленні цих знань не лише як важливого елемента загальнолюдської культури, а й як елемента культури кожної сучасної людини [2, с. 74].

Тому головним елементом удосконалення навчально-виховного процесу має стати включення природничо-технічних дисциплін до навчальних планів базової гуманітарної підготовки, а отже, циклу гуманітарних дисциплін – до базової природничо-технічної підготовки. Крім того, цей процес не можна розглядати як просте змішування вже відомих предметів. Мова йде про створення нового покоління проблемно-орієнтованих курсів [13, с. 79-81].

З цього випливає, що гуманітарні та природничі знання представляють різні образи однієї дійсності. Природниче наукове пізнання має свій предмет, який є об'єктивною частиною цієї реальності, що може бути описана за допомогою формальної логіки. Предметом гуманістичного

пізнання є процес формування об'єктивної дійсності, тобто суб'єктивна діяльність. Зрештою, суб'єкт – одне і те ж, тільки різними способами.

Гуманітарні науки ХХІ століття виявляють таку тенденцію та особливість гуманітарної освіти, як міждисциплінарність. По-перше, ця тенденція проявляється в тісному взаємозв'язку гуманітарних і практичних курсів на основі поєднання спеціально виділених «блоків» і галузей естетики, етики, філософії, психологічних тренінгів з формування «відчуття впевненості в собі» тощо. Цей міждисциплінарний комплекс має стати основою гуманітарного знання, оскільки поєднує в собі значний теоретичний пласт і подальше практичне застосування. По-друге, в міждисциплінарному підході чітко простежується тенденція до створення «блоку» гуманітарних і природничих наук. Ця опція виявляє ідентичність із моделлю НТС (наука, техніка, суспільство), яка є основою більшості інтегрованих курсів у США, розроблених і впроваджених у навчальний процес («Технології в літературі», «Технології та соціальні цінності», «Соціальний вплив соціального прогресу», «Релігія та соціальні науки»). Реформи американської системи освіти відобразилися на структурі змісту, методах і формах інтеграції гуманітарних дисциплін у вищій освіті США [8].

Дослідники виділяють загальноосвітні та психологічні умови, що сприяють формуванню наукових понять на міждисциплінарній основі: 1) узгоджене вивчення окремих навчальних дисциплін у встановлені терміни, кожна з яких спирається на попередню концептуальну базу та готує студентів до успішного засвоєння понять наступної дисципліни; 2) необхідність забезпечення наступності та узгодженості в розвитку понять; загальні для ряду дисциплін поняття повинні постійно розвиватися, наповнюватися новим змістом, збагачуватися новими зв'язками; 3) єдність у тлумаченні загальнонаукових понять; 4) усунення повторення одних і тих же понять при вивченні різних дисциплін; 5) реалізація єдиного підходу до виявлення тотожних категорій понять [9]. Основним механізмом удосконалення структури моделі знань у системі навчальних дисциплін має стати принцип міждисциплінарної інтеграції, що перетворює всю систему навчання на теоретико-технологічний і методичний засіб побудови моделей професійної діяльності.

Висновки.

Високий рівень підготовки сучасного фахівця вимагає докорінної зміни освітньої сфери та освітньої політики України. Сучасна освіта, яка ґрунтується на набутті спеціальних наукових знань, має бути розширена гуманітарною освітою, орієнтованою на світоглядне знання. Але не лише механічним збільшенням кількості гуманітарних дисциплін, а й укоріненням гуманітарних дисциплін, усвідомленням пріоритету гуманітарної освіти. Ми погоджуємося з думкою дослідників, які вважають, що у студентів необхідно формувати вміння свідомо використовувати потенціал гуманітарних і фундаментальних дисциплін для комплексного та цілісного вирішення професійних завдань. Це можливо лише на основі міждисциплінарної інтеграції, нової освітньої концепції загальноосвітньої спеціальності вищого навчального закладу. На сьогоднішній день намітилося декілька тенденцій гуманітаризації вищої освіти. По-перше, це проникнення гуманітарних знань у зміст природничих наук і технічних дисциплін. По-друге, переорієнтація історичних частин соціально-економічних курсів на гуманітарну спрямованість. По-третє, всебічне засвоєння теоретичних знань про людину, закладених у систему природничих наук. По-четверте, це курси з історії різних сфер гуманітарної культури (філософії, літератури, образотворчого мистецтва, музики), які останніми роками безпосередньо впроваджуються в навчальний процес.

Багато проблем модернізації системи освіти в Україні можна вирішити, використовуючи зарубіжний досвід. В українському науковому середовищі сьогодні найпопулярнішими країнами для вивчення педагогічного досвіду є США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Польща. Для українських освітніх політиків особливо важливою є інформація про реформи законодавства країн Західної Європи 2000-х років, спрямовані на забезпечення якості освіти у вищих навчальних закладах.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Дмитриченко М.Ф., Хорошун Б.І., Язвінська О.М., Глушенюк Н.М. Фундаменталізація вищої технічної освіти та її гуманітарна складова. Вісник Національного транспортного університету: В 2-х частинах: Ч. 1. К.: НТУ, 2009. С. 3-8.
2. Шевченко О., Скляр П., Третяченко В. Соціально-психологічні моделі та механізми професійного становлення майбутніх фахівців у вищій школі: монографія. Луганськ, 2011. 240 с.
3. Половець В.М. Гуманізація і гуманітаризація освіти. Вища школа: проблеми, пошуки, тенденції. Вип. 4. Чернівці. 2003. С.2-6.

4.Сук О.П. Системний підхід до інформатизації освіти. Фундаменталізація вищої освіти – необхідна умова випуску конкурентноспроможних фахівців: Матеріали міжнародної науково-методичної конференції 11-13 квітня 2001. Харків: НТУ. 2001.

5.Онкович Г. Міждисциплінарна інтеграція в гуманітарних дослідженнях. Вища освіта України. 2009. № 1. С. 73-81.

6.Зінковський Ю., Мірських Г. Креативність – фрактал сучасної парадигми вищої технічної освіти (стаття друга). Вища освіта України. 2007. № 4. С.11-17.

7. Сиволога В.Ф. Гуманізація та гуманітаризація вищої освіти. Дослідження політичної взаємодії в умовах трансформації суспільства: зб. наук. праць. Одеса: ОНУ, 2013. С. 266–286.

8. Шевчук Т. Гуманітарна підготовка в технічних ВНЗ України. Нова педагогічна думка. 2016. № 1. с. 19-22.

9.Олійник О. Особливості гуманітарної підготовки та професійної компетентності студентів у технічних ВНЗ. Донецький вісник наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка. Донецьк: Східний видавничий дім, 2009. 252 с.

10.Ржевська А.В. Розвиток сучасної університетської освіти країн Західної Європи: монографія. Луганськ, 2011. 356 с.

11.Кундрік В.А. Інновації в навчальному процесі вищих навчальних закладів: міжнародний та національний досвід. Науковий вісник Закарпатського державного університету. Ужгород, 2008.

12. Сидоренко В.К. Актуальні проблеми фундаменталізації вищої освіти в Україні. Уч. записки КГІПУ. Вип.5. Сімферополь, 2004.

13. Дутка Г.Я. Філософські та загальнонаукові передумови фундаменталізації змісту професійної освіти. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2004. №6. С. 18-24.

REFERENCES

1. Dmytrychenko, M.F., Khoroshun, B.I., Yazvins'ka, O.M., Hlushenok, N.M. (2009) Fundamentalizatsiya vyshchoyi tekhnichnoyi osvity ta yiyi humanitarna skladova [Fundamentalization of higher technical education and its humanitarian component]. Visnyk Natsional'noho transportnoho universytetu – Bulletin of the National Transport University, 1, 3-8 [in Ukrainian].

2. Shevchenko, O., Sklyar, P., Tret'yachenko, V. (2011) Sotsial'no-psykholohichni modeli ta mekhanizmy profesiynoho stanovlennya maybutnikh fakhivtsiv u vyshchii shkoli [Socio-psychological models and mechanisms of professional development of future specialists in higher education] 240 [in Ukrainian].

3. Polovets', V.M. (2003) Humanizatsiya i humanitaryzatsiya osvity [Humanization and humanitarianization of education]. Vyshcha shkola: problemy, poshuky, tendentsiyi – Higher school: problems, searches, trends, 4, 2-6 [in Ukrainian].

4. Suk, O.P (2001) Systemnyy pidkhid do informatyzatsiyi osvity [Systematic approach to informatization of education]. Fundamentalizatsiya vyshchoyi osvity – neobkhidna umova vypusku konkurentnospromozhnykh fakhivtsiv: Materialy mizhnarodnoyi naukovo-metodychnoyi konferentsiyi 11-13 kvitnya 2001. Kharkiv: NTU – Fundamentalization of higher education is a necessary condition for the graduation of competitive specialists: Proceedings of the International Scientific and Methodological Conference of April 11-13, 2001. Kharkiv: NTU. [in Ukrainian].

5. Onkovych, H. (2009) Mizhdystsyplinarna intehtratsiya v humanitarnykh doslidzhennyakh [Interdisciplinary integration in humanitarian studies]. Vyshcha osvita Ukrayiny- Higher education of Ukraine, 1, 73-81 [in Ukrainian].

6. Zin'kovs'ky, YU., Mirs'kykh, H. (2007) Kreatyvnist' – fraktal suchasnoyi paradyhmy vyshchoyi tekhnichnoyi osvity [Creativity – a fractal of the modern paradigm of higher technical education]. Vyshcha osvita Ukrayiny – Higher Education of Ukraine, 4, 11-17 [in Ukrainian].

7. Syvoloha, V.F. (2013) Humanizatsiya ta humanitaryzatsiya vyshchoyi osvity [Humanization and humanitarianization of higher education]. Doslidzhennya politychnoyi vzayemodiyi v umovakh transformatsiyi suspil'stva: zb. nauk. prats' – Research on political interaction in the context of society transformation: collection of scientific works, 266–286 [in Ukrainian].

8. Shevchuk, T. (2016) Humanitarna pidhotovka v tekhnichnykh VNZ Ukrayiny [Humanitarian training in technical universities of Ukraine]. Nova pedahohichna dumka – New pedagogical thought, 1, 19-22 [in Ukrainian].

9. Oliynyk, O. (2009) Osoblyvosti humanitarnoyi pidhotovky ta profesiynoyi kompetentnosti studentiv u tekhnichnykh VNZ [Donetsk Bulletin of the T. G. Shevchenko Scientific Society]. Donetsk'yy

visnyk naukovoho tovarystva im. T. H. Shevchenka – Donetsk Bulletin of the T. G. Shevchenko Scientific Society, 252 [in Ukrainian].

10. Rzhavs'ka, A.V. (2011) Rozvytok suchasnoyi universytet-s'koyi osvity krayin Zakhidnoyi Yevropy [Development of modern university education in Western European countries] 356 [in Ukrainian].

11. Kundryk, V.A. (2008) Innovatsiyi v navchal'nomu protsesi vyshchych navchal'nykh zakladiv: mizhnarodnyy ta natsional'nyy dosvid [Innovations in the educational process of higher educational institutions: international and national experience]. Naukovyy visnyk Zakarpat-s'koho derzhavnogo universytetu – Scientific Bulletin of the Transcarpathian State University [in Ukrainian].

12. Sydorenko, V.K. (2004) Aktual'ni problemy fundamentalizatsiyi vyshchoyi osvity v Ukrayini [Current problems of fundamentalization of higher education in Ukraine]. Uch. zapysky K·HYPU – Academic notes of the KGIPU, 5 [in Ukrainian].

13. Dutka, H. (2004) Filosofs'ki ta zahal'nonaukovi peredumovy fundamentalizatsiyi zmistu profesiynoyi osvity [Philosophical and general scientific prerequisites for the fundamentalization of the content of vocational education]. Pedahohika i psykholohiya profesiynoyi osvity – Pedagogy and psychology of professional education, 6, 18–24 [in Ukrainian].

РЕФЕРАТ

Глушенок Н.М. Актуальні проблеми гуманітаризації вищої професійної освіти / Н.М. Глушенок, Г.І. Гержод // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науковий, науково-виробничий журнал. – К.: НТУ, 2025. – Вип.1 (60).

В статті досліджено гуманітаризацію освіти, як один з найважливіших принципів, що відображає сучасні суспільні тенденції розвитку вищої освіти. Основна суть гуманітаризації полягає в забезпеченні всебічного загальнокультурного розвитку, формуванні гармонійної, цілісної особистості, що розглядається як важлива передумова і суттєвий чинник її професійного становлення та самореалізації. У зв'язку з цим актуальною проблемою вищої технічної освіти, поряд з якісною спеціалізованою професійною підготовкою, є надання студентам гуманітарної підготовки, гуманітаризація та гуманізація вищої освіти.

Метою нашого дослідження є висвітлення особливостей гуманітарної підготовки майбутніх фахівців у вищій технічній освіті та дослідження моделей гуманітарно орієнтованої підготовки з урахуванням зарубіжного досвіду.

У статті наголошується, що гуманітаризація освіти тісно пов'язана з гуманізацією. Визначається, що гуманітаризація освіти є однією з основних частин і засобів гуманізації освіти. Стверджується, що необхідність гуманітаризації сучасної освіти зумовлена змінами в суспільстві, політичній та економічній сферах в Україні.

Розглядається застосування ідеї гуманітаризації в освітніх системах європейських країн. Визначається, що у європейських країнах (Франція, Німеччина, Велика Британія) забезпечення професійної мобільності шляхом фундаменталізації та гуманітаризації освіти є одним із пріоритетних напрямків удосконалення освітніх технологій. А гуманітарна підготовка фахівця будь-якого профілю є більш важливою частиною загальної політики вищої освіти.

Зроблено висновок, що сучасна освіта має бути розширена гуманітарною складовою, орієнтованою на світоглядне знання. У студентів необхідно формувати вміння свідомо використовувати потенціал гуманітарних і фундаментальних дисциплін для комплексного та цілісного вирішення професійних завдань. Це можливо лише на основі міждисциплінарної інтеграції, нової освітньої концепції загальноосвітньої спеціальності вищого навчального закладу а також використовуючи зарубіжний досвід.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ОСВИТИ, ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ, МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ, ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД, ВИЩА ТЕХНІЧНА ОСВІТА

ABSTRACT

Glushenok N.M., Gerzhod G.I. Actual problems of humanization of higher professional education. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific, scientific and industrial journal. – K.: NTU, 2025. – Issue 1 (60).

The article examines the humanization of education as one of the most important principles that reflects modern social trends in the development of higher education. The main essence of humanization is to ensure comprehensive general cultural development, the formation of a harmonious, holistic personality, which is considered an important prerequisite and an essential factor in its professional formation and self-realization. In this regard, an urgent problem of higher technical education, along with high-quality

specialized professional training, is to provide students with humanitarian training, humanization and humanization of higher education.

The purpose of our study is to highlight the peculiarities of humanitarian training of future specialists in higher technical education and to study models of humanitarian-oriented training based on foreign experience.

The article emphasizes that the humanization of education is closely related to humanization. It is determined that humanization of education is one of the main parts and means of humanization of education. It is argued that the need for humanization of modern education is due to changes in society, political and economic spheres in Ukraine.

The article considers the application of the idea of humanization in the educational systems of European countries. It is determined that in European countries (France, Germany, Great Britain), ensuring professional mobility through the fundamentalization and humanization of education is one of the priority areas for improving educational technologies. And the humanitarian training of a specialist of any profile is a more important part of the general policy of higher education.

It is concluded that modern education should be expanded with a humanitarian component focused on worldview knowledge. Students need to develop the ability to consciously use the potential of the humanities and fundamental disciplines to solve professional problems in a comprehensive and holistic manner. This is possible only on the basis of interdisciplinary integration, a new educational concept of a general education specialty of a higher education institution, and using foreign experience.

KEY WORDS: HUMANIZATION OF EDUCATION, FUNDAMENTALIZATION, INTERDISCIPLINARY INTEGRATION, FOREIGN EXPERIENCE, HIGHER TECHNICAL EDUCATION

АВТОРИ:

Глушенок Наталія Миколаївна, кандидат історичних наук, доцент, Національний транспортний університет, доцент кафедри теорії та історії держави і права, e-mail: natalia1978@i.ua, тел. 0971238815, к.316. вул. М. Бойчука, 42, м. Київ, Україна, orcid.org/0000-0001-6840-3795

Гержод Галина Іванівна, кандидат історичних наук, доцент, Національний транспортний університет, доцент кафедри теорії та історії держави і права, e-mail: gergaliv@ukr.net, тел. 0664667028, к.316. вул. М. Бойчука, 42, м. Київ, Україна

AUTHORS:

Glushenok Nataliia Mykolaivna, PhD in History, Associate Professor, National Transport University, Associate Professor of the Department of Theory and History of State and Law, e-mail: natalia1978@i.ua, tel. 0971238815, room 316. 42, M. Boichuk Str., Kyiv, Ukraine, orcid.org/0000-0001-6840-3795

Gerzhod Halyna Ivanivna, PhD in History, Associate Professor, National Transport University, Associate Professor of the Department of Theory and History of State and Law, e-mail: gergaliv@ukr.net, tel. 0664667028, room 316. 42, M. Boichuk str., Kyiv, Ukraine

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Харченко Лариса Миколаївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії і соціальної антропології імені професора І.П. Стогнія Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Левенець Олександр Миколайович, доктор філософії (за спеціальністю 032 «Історія та археологія») кафедри теорії та історії держави і права Національного транспортного університету.

REVIEWER:

Larysa Mykolaivna Kharchenko, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of Philosophy and Social Anthropology named after Professor I.P. Stogniy at the Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

Oleksandr Mykolayovych Levenets, Doctor of Philosophy (specializing in 032 "History and Archaeology") at the Department of Theory and History of States and Law at the National Transport University.